

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความจำเป็นและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคม ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญทางวิชาการ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงทำให้มีผลต่อการดำรงชีวิตของคนอย่างมาก แนวโน้มของสังคมกำลังพัฒนาไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมและบริการ ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงจำเป็นอันดับแรก การศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการนำไปสู่การเลือกอาชีพของบุคคล การตัดสินใจทางการศึกษาเป็นแนวทางไปสู่อาชีพที่บุคคลจะก้าวไปสู่โลกของการทำงาน เพราะการเลือกเกี่ยวกับการศึกษาเป็นการเลือกสำหรับการทำงานในอนาคต (Osipow, 1973)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) มีมาตรการในการปรับปรุงหลักสูตรวิธีการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามรูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล และสนองความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด โดยมีโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย 3 กลุ่มวิชาใหญ่ คือ กลุ่มสมรรถภาพพื้นฐาน กลุ่มวิชาการและกลุ่มประสบการณ์วิชาชีพ ในส่วนกลุ่มวิชาการและกลุ่มประสบการณ์วิชาชีพ จัดให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ในสัดส่วนมากหรือน้อยแตกต่างกัน ระหว่างเด็กที่เรียนในเมืองกับเด็กที่เรียนในชนบท นอกจากนี้ยังขยายบริการทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในรูปแบบและวิธีการหลากหลาย จัดให้มีการถ่ายโอนหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์จากการทำงานประกอบอาชีพมาเทียบหน่วยการเรียนรู้ได้ และให้มีระบบถ่ายโอนหน่วยการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาในสังกัดเดียวกันและต่างสังกัด ระหว่างการเรียนในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีการศึกษาสูงขึ้น โดยจะได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มดำเนินการเปิดขยายโอกาสทางการศึกษา เมื่อปี พ.ศ.2534 โดยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อสนองต่อนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ที่เร่งรัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการทางการศึกษาในด้านการพัฒนาบุคคลให้สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม จึงมีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น และตลาดแรงงานส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่มีคุณภาพ มีการศึกษาอย่างต่ำมัธยมศึกษาปีที่ 3 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529) ส่วนในด้านการจัดการเรียนการสอนของระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทุกสังกัดใช้เปิดสอน โดยหลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อ พัฒนาคูณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ อันเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต หลักการของหลักสูตรมี 3 ข้อ ดังนี้คือ

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจในตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพหรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

การตั้งจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและอาชีพของนักเรียน จึงเท่ากับเป็นการวางแผนล่วงหน้าในการดำรงชีวิต ดังที่ ทม พงษ์ใหญ่ (2537) ได้ให้ความเห็นว่า เป้าหมายการศึกษาแท้จริง คือ การพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเป็นคนดีช่วยให้ดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุข การศึกษาต้องคำนึงถึงอาชีพ โอกาสการประกอบอาชีพและโอกาสการพัฒนาอาชีพในชุมชน ระบบการศึกษาจึงเป็นระบบการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญให้กับชุมชน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นช่วงชีวิตวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยสำคัญที่อยู่ระหว่างชีวิตเด็กกับชีวิตผู้ใหญ่ จึงนับว่าเป็นวัยของการสร้างคุณลักษณะประจำตัวของบุคคล ในทางจิตวิทยา

ถือว่าเป็นวัยที่มีปัญหาต่าง ๆ มาก วัยรุ่นมีความสนใจที่จะแสวงหาความเป็นอิสระ มีความสนใจเรียน มีความสนใจในอาชีพ เริ่มวางแผนเกี่ยวกับอาชีพในอนาคต ความสนใจของวัยรุ่นเป็นลักษณะหนึ่งที่จะปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับของสังคม (สุชา จันทน์เอม, 2529) วัยรุ่นจึงมีความยุ่งยากในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพ อันเป็นสาเหตุสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าในอนาคต โดยเฉพาะนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเปิดกว้างให้นักเรียนกลุ่มคนที่ขาดโอกาสเรียนต่อในชนบทที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ และเป็นคนส่วนใหญ่ โดยกำหนดเป้าหมายกับผู้ที่กำลังจะเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วและไม่ได้เรียนต่อ ไม่ว่าจะจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วนานเพียงใด ดังนั้นนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แต่ละระดับชั้นจะมีหลายกลุ่มอายุ นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างกันหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นอายุ พื้นฐานความรู้เดิม ทักษะการเรียน จากการศึกษาของศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ ในตอนต้นปีงบประมาณ 2534 เป็นการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของจังหวัดกำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา พบว่านักเรียนร้อยละ 90 มีความสมัครใจและสนใจมีความภูมิใจในโรงเรียนที่ตนเรียนอยู่ เชื่อมั่นว่าโรงเรียนจะสอนให้ตนมีความรู้ความสามารถทัดเทียมโรงเรียนอื่น ๆ และร้อยละ 75 มีเป้าหมายจะเรียนต่อให้สูงขึ้นเมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ประหยัด ทองมาก, 2535) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งการเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต การรู้จักและเข้าใจตนเองเกี่ยวกับเป้าหมายทางการศึกษาและความสนใจในอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองจะเป็นบันไดก้าวแรกสู่ความสำเร็จของชีวิตอย่างมีจุดหมาย

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดอุดรธานี จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเป้าหมายทางการศึกษาและความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อต้องการทราบถึงความต้องการของนักเรียนเกี่ยวกับการศึกษาและการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังช่วยให้ได้ข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการจัดบริการแนะแนวให้ตรงกับความต้องการของนักเรียนมากขึ้น ผลที่ได้จากการศึกษาจะทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน ในอันที่จะช่วยแก้ไข ปรับปรุง ส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาเป้าประสงค์ทางการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี

1.2.2 เพื่อศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี

1.2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เป้าประสงค์ทางการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานีที่มีเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การศึกษาและอาชีพของผู้ปกครองต่างกัน

1.2.4 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การศึกษาและอาชีพของผู้ปกครองต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ในการศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1.3.1 เป้าประสงค์ทางการศึกษาของนักเรียนกับเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การศึกษาและอาชีพของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กัน

1.3.2 นักเรียนที่มีเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การศึกษาและอาชีพของผู้ปกครองแตกต่างกัน มีความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1.4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น

1.4.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1.4.2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาและอาชีพของผู้ปกครอง

1.4.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ เป้าประสงค์ทางการศึกษา ความสนใจในอาชีพ

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

ระยะเวลาและสถานที่ในการตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อข้อมูลที่ได้จากนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม

1.6 นิยามปฏิบัติการ

1) **นักเรียน** หมายถึง นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี

2) **โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา** หมายถึง โรงเรียนขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เปิดสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เพื่อช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสเรียนสูงมากขึ้น โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

3) **เป้าหมายทางการศึกษา** หมายถึง คะแนนจากแบบสอบถามเป้าหมายทางการศึกษาของนักเรียน

4) **ความสนใจในอาชีพ** หมายถึง คะแนนจากแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ

5) **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง ความสามารถทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งพิจารณาจากผลการเรียนเฉลี่ย 4 ภาคเรียน (ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2536 และ 2537) โดยถือเกณฑ์ดังนี้

5.1 **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง** หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่

3.00 - 4.00

5.2 **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง** หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ย

ตั้งแต่ 2.00 - 2.99

5.3 **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ** หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า 2.00

6) **ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง** หมายถึง การศึกษาสูงสุดของบิดาหรือมารดา ในกรณีที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา ให้ถือเอาระดับการศึกษาของผู้อุปการะนักเรียน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

6.1 ระดับอุดมศึกษา (อนุปริญญาหรือปริญญา หรือเทียบเท่าจากวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย)

6.2 ระดับมัธยมศึกษา (ม.3 หรือ ม.ศ.3 หรือเทียบเท่า และ ม.6 หรือ ม.ศ.5 หรือเทียบเท่า)

6.3 ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ป.4 หรือ ป.7 หรือเทียบเท่า หรือ ไม่ได้รับการศึกษา)

7) **อาชีพของผู้ปกครอง** หมายถึง งานที่บิดามารดาหรือในกรณีที่ไม่มีอยู่กับบิดามารดาให้งานที่ผู้อุปการะนักเรียนทำเป็นประจำ เพื่อเลี้ยงชีพ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม

7.1 เกษตรกรรม

7.2 รับจ้าง

7.3 ค้าขายและธุรกิจส่วนตัว

7.4 รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ คือ

1.7.1 ทำให้ทราบและเข้าใจเป้าประสงค์ทางการศึกษาและความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้านการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมตลอดจนสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

1.7.2 เพื่อให้ผู้บริหารและครู ตลอดจนครูแนะแนวในโรงเรียน นำผลการวิจัยที่ได้ไปจัดกิจกรรมแนะแนว เรื่องการศึกษาและอาชีพในโรงเรียน

1.7.3 เพื่อให้ครูประจำชั้นและครูแนะแนวได้แนวทางในการพัฒนานักเรียนให้รู้จักวางแผนชีวิตทางการศึกษาและอาชีพ ให้ตรงกับความสามารถ ความต้องการและศักยภาพของแต่ละบุคคล

1.7.4 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงโครงการการให้บริการแนะแนวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ